

ภาษาบาลี ๑ คำ คติธรรมประจำสัปดาห์

“อาสว — กิเลสที่หมักดอง, กิเลสที่ไหลไป”

คำว่า อาสว เป็นคำภาษาบาลีโดยตรง อ่านตามภาษาบาลีว่า อา - สะ - วะ เขียนเป็นไทยว่า อาสวะ แปลว่า กิเลสที่หมักดองหมักหมมมานาน เป็นกิเลสที่เกิดขึ้น แสดงถึงลักษณะของกิเลสที่สะสมมานาน เหมือนการหมักดองไว้นานมาก จึงทำให้มีการเกิดขึ้นของกิเลสที่เป็นอาสวะ ซึ่งเป็นกิเลสที่ไหลไปได้ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกายและทางใจ และไหลไปได้ทุกภพภูมิ เพราะตราบใดที่ยังไม่ได้ดับอาสวะ ก็ยังไม่พ้นจากกิเลสโดยประการทั้งปวง ยังไม่พ้นจากการเวียนว่ายตายเกิด เพราะผู้ที่สิ้นอาสวะคือพระอรหันต์เท่านั้น ชื่อหนึ่งของพระอรหันต์คือพระชินาสพ (ผู้สิ้นอาสวะแล้ว) ตามข้อความจาก ปปัญจสูทนี อรรถกถา มัชฌิมนิกาย มูลปัณณาสก์ มูลปริยายสูตร ว่า

บทว่า ชินาสโว มีวินิจฉัยว่า อาสวะมี ๔ คือ กามาสวะ (อาสวะ คือความติดข้องในกาม) ภวาสวะ (อาสวะ คือความติดข้องในภพ) ทิฏฐาสวะ (อาสวะ คือความเห็นผิด) อวิชชาสวะ (อาสวะ คือความไม่รู้) อาสวะทั้ง ๔ เหล่านี้ของพระอรหันต์สิ้นแล้ว คือ ท่านละได้ ถอนขึ้นได้ สงบระงับเป็นของไม่ควรถูกเกิดขึ้นอีก อันท่านเผาแล้วด้วยไฟคือญาณ ด้วยเหตุนี้ พระอรหันต์นั้น ท่านจึงเรียกว่า พระชินาสพ.

พระธรรมที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เป็นสิ่งที่มีจริงทั้งหมด ทรงแสดงไว้อย่างละเอียดตลอด ๔๕ พรรษา เพื่อประโยชน์ คือความเข้าใจถูกเห็นถูกของผู้ฟัง ผู้ศึกษา เกิดความเข้าใจถูกเห็นถูกเป็นปัญญาของตนเอง สำหรับในเรื่องของอกุศลธรรม ซึ่งเป็นธรรมฝ่ายที่ไม่ดีนั้น พระสัมมาสัมพุทธเจ้าก็ทรงแสดงจำแนกไว้หลายหมวด เพื่อให้สัตว์โลกได้เข้าใจ และเห็นโทษของอกุศลธรรมตามความเป็นจริง หนึ่งในนั้นคือ หมวดของอาสวะ ๔ ประการ

อาสวะ เป็นอกุศลธรรมที่บางเบาไหลไปอย่างรวดเร็ว ทั้งทางตา ทางหู ทางจมูก ทางลิ้น ทางกาย และ ทางใจ ซึ่งไม่พ้นไปจากชีวิตประจำวันเลย อาสวะเป็นสภาพธรรมที่มีจริง แต่ไม่รู้เมื่อกล่าวโดยสภาพธรรมแล้ว ก็ไม่พ้นไปจากความติดข้องยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่กระทบสัมผัสกาย ซึ่งก็มีจริงในชีวิตประจำวัน แต่เราก็ไม่รู้เลยว่าติดข้องแล้วในขณะนั้น หลังเห็นหลังได้ยิน เป็นต้น นี่คือ ลักษณะของอาสวะที่ ๑ คือ กามาสวะ

อาสวะที่ ๒ คือ ภวาสวะ ความติดข้องยินดีพอใจในภพในขันธ ในความมีความเป็น พระอรหันต์เท่านั้นที่จะไม่มีความติดข้องในภพ แม้พระอนาคามียังมีความติดข้องในขันธที่ท่านเกิด ในความมีความเป็นของท่านที่เกิดขึ้นมา ขณะที่มีความเห็นผิดเกิดขึ้น ก็เป็นทิฏฐาสวะ ซึ่งเป็นอาสวะที่ ๓ และที่ร้ายไปกว่านั้น เป็นไปด้วยความไม่รู้ เป็นอาสวะ ที่ ๔ คือ อวิชชาสวะ ทั้ง ๔ ประการนี้เป็นสิ่งที่มีจริงทั้งหมด แต่เป็นอกุศลธรรม เป็นธรรมที่ควรรู้ตามความเป็นจริงว่า เป็นธรรมไม่ใช่เรา และเป็นสิ่งจะต้องละได้ด้วยปัญญา

บุคคลที่จะละอาสวะได้ทั้งหมดอย่างเด็ดขาด ก็จะต้องเป็นพระอรหันต์เท่านั้น พระอรหันต์เป็นผู้ที่สิ้นอาสวะแล้ว ชื่อหนึ่งของพระอรหันต์ คือพระชินาสพ หมายถึงผู้มีอาสวะสิ้นไปแล้ว หรือผู้สิ้นอาสวะนั่นเอง แต่กว่าจะไปถึงการเป็นพระอรหันต์ ก็จะต้องมีการดับอาสวะเป็นขั้นๆ กล่าวคือ

ทิวาสวะ พระโสดาบันดับได้, ความติดข้องยินดีพอใจในรูป เสียง กลิ่น รส และสิ่งที่กระทบสัมผัสกาย ซึ่งเป็นกามาสวะ พระอนาคามีดับได้, ส่วนภวาสวะ กับอวิชชาสวะ พระอรหันต์ดับได้ ซึ่งเมื่อกกล่าวโดยประมวลแล้ว พระอรหันต์เป็นผู้ดับอาสวะทั้งปวงได้อย่างเด็ดขาด

แสดงให้เห็นว่า กว่าจะดับอกุศลธรรมเหล่านี้ได้เป็นเรื่องยากจริงๆ ซึ่งจะต้องค่อยๆ สะสมปัญญาไป ชีวิตไม่มีอะไรเป็นพึ่งอย่างแท้จริงได้นอกจากปัญญาเท่านั้น การฟังพระธรรมศึกษาพระธรรมเท่านั้น ที่จะป็นเหตุให้ปัญญาเจริญขึ้น ปัญญาซึ่งป็นความเข้าใจถูกเห็นถูกจะเกิดขึ้นไม่ได้ ถ้าปราศจากการฟังพระธรรม แล้วจะฟังพระธรรมจากใคร? คำตอบคือจะต้องเข้าไปอาศัยบุคคลผู้ที่มีปัญญา เมื่อคบหากับบุคคลผู้มีปัญญาแล้ว ก็จะได้มีโอกาสฟังความจริง ฟังพระธรรมตามที่พระสัมมาสัมพุทธเจ้าทรงแสดง เมื่อมีการฟังเกิดขึ้น ก็มีการใส่ใจ มีการพิจารณาไตร่ตรอง ซึ่งจะเป็นเครื่องเกื้อกูลให้มีการปฏิบัติธรรมสมควรแก่ธรรม โดยป็นกิจหน้าที่ของธรรมฝ่ายดีเกิดขึ้น ไม่ใช่มีตัวตนที่ไปปฏิบัติหรือไปทำ ซึ่งจะต้องเกื้อกูลกันตั้งแต่ต้น

กว่าจะถึงการสิ้นอาสวะ ต้องอาศัยกาลเวลาอันยาวนานในการอบรมเจริญปัญญา ซึ่งจะเห็นได้ว่า พระอรหันต์ทั้งหลายท่านดับอาสวะได้หมดสิ้น ป็นเครื่องยืนยันให้เห็นแล้วว่า การอบรมเจริญปัญญาไม่ไร้ผลอย่างแน่นอน

เพราะฉะนั้น ในฐานะที่ยังเป็นผู้มีกิเลสอยู่มากมาย ก็จะต้องฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม อบรมเจริญปัญญาต่อไป ไม่ประมาทในการฟังพระธรรม ศึกษาพระธรรม แล้วน้อมประพฤติปฏิบัติตามพระธรรม รู้จักตนเองตามความเป็นจริงว่า ป็นผู้มากไปด้วยกิเลส มากไปด้วยความไม่รู้ จึงจำเป็นต้องอย่างยั้งที่จะได้สะสมสิ่งที่จะเป็นไปเพื่อขัดเกลากิเลส ขัดเกลาคความไม่รู้ นั่นก็คือสะสมปัญญา ความเข้าใจถูกเห็นถูก นั่นเอง.

[ชมรมบ้านรั่มมะ มศพ. : www.dhammadhomefellowship.com, โทร. ๐๘๕-๖๒๓๗๑๐๖]